

ODPORÚČANIE RADY**z 9. júla 2019,****ktoré sa týka národného programu reforiem Rumunska na rok 2019 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady ku konvergenčnému programu Rumunska na rok 2019****(2019/C 301/23)**

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii ⁽¹⁾, a najmä na jeho článok 9 ods. 2,so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 zo 16. novembra 2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh ⁽²⁾, a najmä na jeho článok 6 ods. 1,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

- (1) Komisia začala európsky semester pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2019 prijatím ročného prieskumu rastu 21. novembra 2018. Náležite pri tom zohľadnila Európsky pilier sociálnych práv, ktorý vyhlásili Európsky parlament, Rada a Komisia 17. novembra 2017. Priority ročného prieskumu rastu schválila Európska rada na zasadnutí 21. marca 2019. Komisia prijala 21. novembra 2018 na základe nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 aj správu o mechanizme varovania, v ktorej Rumunsko určila za jeden z členských štátov, vo vzťahu ku ktorým sa vykoná hĺbkové preskúmanie.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 25.

- (2) Správa o Rumunsku na rok 2019 bola uverejnená 27. februára 2019. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Rumunsko dosiahlo pri plnení odporúčaní pre jednotlivé krajiny prijatých Radou 13. júla 2018 ⁽³⁾, následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania pre jednotlivé krajiny prijaté v predchádzajúcich rokoch, ako aj pokrok Rumunska pri dosahovaní jeho národných cieľov stratégie Európa 2020. Bolo v nej zahrnuté aj hĺbkové preskúmanie podľa článku 5 nariadenia (EÚ) č. 1176/2011, ktorého výsledky boli takisto uverejnené 27. februára 2019. Komisia na základe svojej analýzy dospela k záveru, že Rumunsko čelí makroekonomickým nerovnováham. Slabé miesta súvisia najmä s klesajúcou nákladovou konkurencieschopnosťou a prehlbujúcim sa deficitom bežného účtu v kontexte expanzívnej fiskálnej politiky a nepredvídateľného podnikateľského prostredia. Nedávne legislatívne iniciatívy predstavujú riziká pre fungovanie finančného sektora a môžu poškodiť súkromné investície.
- (3) Rumunsko predložilo 9. mája 2019 svoj národný program reforiem na rok 2019 a 8. mája 2019 svoj konvergenčný program na rok 2019. S cieľom zohľadniť prepojenia medzi týmito programami sa obidva programy posudzovali súčasne.
- (4) Príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny boli zohľadnené v programovaní európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej len „EŠIF“) na roky 2014 – 2020. Ako je stanovené v článku 23 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 ⁽⁴⁾, platí, že ak je to nevyhnutné na podporu vykonávania príslušných odporúčaní Rady, Komisia môže požiadať členský štát, aby preskúmal svoju partnerskú dohodu a príslušné programy a navrhol ich zmeny. Komisia poskytla ďalšie informácie o tom, ako bude využívať toto ustanovenie, v usmerneniach k uplatňovaniu opatrení spájajúcich účinnosť EŠIF s riadnou správou hospodárskych záležitostí.
- (5) Na Rumunsko sa v súčasnosti vzťahuje preventívna časť Paktu stability a rastu. Vláda vo svojom konvergenčnom programe na rok 2019 plánuje celkový deficit 2,8 % hrubého domáceho produktu (HDP) v roku 2019 a jeho následné postupné znižovanie na 2,0 % HDP v roku 2022. Na základe prepočítaného štrukturálneho salda ⁽⁵⁾ sa strednodobý rozpočtový cieľ, ktorým je štrukturálny deficit vo výške 1 % HDP, neplánuje dosiahnuť v programovom období. Podľa konvergenčného programu sa očakáva, že pomer dlhu verejnej správy k HDP do roku 2022 zostane pod úrovňou 40 %. Makroekonomický scenár, na ktorom sa zakladajú tieto rozpočtové prognózy, je optimistický. Navyše platí, že opatrenia potrebné na podporu plánovaných cieľových deficitov neboli dostatočne konkretizované.
- (6) Rada 22. júna 2018 v súlade s článkom 121 ods. 4 zmluvy skonštatovala, že v roku 2017 bola v Rumunsku zaznamenaná značná odchýlka od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu. Vzhľadom na zistenú značnú odchýlku Rada 22. júna 2018 vydala odporúčenie ⁽⁶⁾, v ktorom Rumunsku odporučila, aby prijalo opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že nominálna miera rastu čistých primárnych verejných výdavkov ⁽⁷⁾ v roku 2018 neprekročí 3,3 % a v roku 2019 5,1 %, čo zodpovedá ročnej štrukturálnej úprave vo výške 0,8 % HDP. Rada prijala 4. decembra 2018 rozhodnutie (EÚ) 2018/2020 ⁽⁸⁾, ktorým sa stanovuje, že Rumunsko neprijalo účinné opatrenia v reakcii na odporúčanie Rady z 22. júna 2018, a vydala revidované odporúčanie ⁽⁹⁾. Rada v odporúčaní zo 4. decembra 2018 požiadala Rumunsko, aby prijalo opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 320, 10.9.2018, s. 98.

⁽⁴⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽⁵⁾ Saldo očistené od cyklických vplyvov bez jednorazových a dočasných opatrení, prepočítané útvarmi Komisie podľa spoločne dohodnutej metodiky.

⁽⁶⁾ Odporúčanie Rady z 22. júna 2018 s cieľom napraviť značnú zistenú odchýlku od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu v Rumunsku (Ú. v. EÚ C 223, 27.6.2018, s. 3).

⁽⁷⁾ Čisté primárne verejné výdavky pozostávajú z celkových verejných výdavkov bez úrokových výdavkov, výdavkov na programy Únie plne hradených z fondov Únie a nediskrečných zmien vo výdavkoch na dávky v nezamestnanosti. Tvorba hrubého fixného kapitálu financovaná z vnútroštátnych zdrojov je rovnomerne rozložená na obdobie štyroch rokov. Diskrečné opatrenia na strane príjmov alebo zvýšenia príjmov vyplývajúce z právnych predpisov sú zohľadnené. Jednorazové opatrenia na strane príjmov aj výdavkov sú vzájomne započítané.

⁽⁸⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2018/2020 zo 4. decembra 2018, ktorým sa stanovuje, že Rumunsko neprijalo účinné opatrenia v reakcii na odporúčanie Rady z 22. júna 2018 (Ú. v. EÚ L 323, 19.12.2018, s. 16).

⁽⁹⁾ Odporúčanie Rady zo 4. decembra 2018 s cieľom napraviť značnú zistenú odchýlku od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu v Rumunsku (Ú. v. EÚ C 460, 21.12.2018, s. 1).

nominálna miera rastu čistých primárnych verejných výdavkov v roku 2019 neprekročí 4,5 %, čo zodpovedá ročnej štrukturálnej úprave vo výške 1,0 % HDP. Rada 14. júna 2019 prijala rozhodnutie (EÚ) 2019/1002 ⁽¹⁰⁾, ktorým sa stanovuje, že Rumunsko neprijalo účinné opatrenia v reakcii na odporúčanie Rady zo 4. decembra 2018. Na základe výsledných údajov z roku 2018 sa navyše zistilo, že Rumunsko sa v roku 2018 nachádzalo v situácii značnej odchýlky od odporúčanej úpravy. Komisia v súlade s článkom 121 ods. 4 zmluvy a článkom 10 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1466/97 vydala 5. júna 2019 varovanie pre Rumunsko týkajúce sa skutočnosti, že v roku 2018 bola zaznamenaná značná odchýlka od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu. Rada 14. júna 2019 prijala následné odporúčanie ⁽¹¹⁾, v ktorom potvrdila, že Rumunsko bude musieť prijať opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby nominálna miera rastu čistých primárnych verejných výdavkov v roku 2019 neprekročila 4,5 %, čo zodpovedá ročnej štrukturálnej úprave vo výške 1,0 % HDP. Z prognózy Komisie z jari 2019 vyplýva, že v roku 2019 existuje riziko odchýlky od uvedeného odporúčania.

- (7) Rada vo svojom odporúčaní zo 14. júna 2019 odporučila Rumunsku, aby prijala opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že nominálna miera rastu čistých primárnych verejných výdavkov v roku 2020 neprekročí 5,1 %, čo zodpovedá ročnej štrukturálnej úprave vo výške 0,75 % HDP. Z prognózy Komisie z jari 2019 za predpokladu nezmenenej politiky vyplýva, že v roku 2020 existuje riziko odchýlky od uvedenej požiadavky. V prognóze Komisie z jari 2019 sa okrem toho predpokladal deficit verejných financií na rok 2019 a na rok 2020 nad referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve. Rada celkovo zastáva názor, že od roku 2019 budú potrebné ďalšie významné opatrenia na dodržiavanie ustanovení Paktu stability a rastu, a to vzhľadom na značne sa zhoršujúci fiškálny výhľad, v súlade s odporúčaním Rady zo 14. júna 2019 s cieľom napraviť značnú zistenú odchýlku od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu.
- (8) Rumunsko vo svojom rozpočtovom plánovaní pravidelne ignoruje ustanovenia vnútroštátneho fiškálneho rámca. Vnútroštátne pravidlo o štrukturálnom deficite vyžaduje splnenie strednodobého rozpočtového cieľa, ktorým je štrukturálny deficit nepresahujúci 1 % HDP, alebo približovanie sa k tomuto cieľu. V roku 2016 sa Rumunsko od strednodobého rozpočtového cieľa odchýlilo a odvtedy sa od neho vzdáva, čo je v rozpore s vnútroštátnym pravidlom o deficite. Dve úpravy rozpočtu na rok 2018 prijaté na jeseň 2018 sa opäť odchýlili od niekoľkých pomocných pravidiel, ktoré zakazujú zvýšenie deficitu a výdavkových stropov počas prebiehajúceho rozpočtového roka. Rozpočet na rok 2019, ktorý vláda prijala vo februári 2019 a parlament schválil v marci, sa opäť odchýlil od viacerých rozpočtových pravidiel vrátane pravidla o štrukturálnom deficite. Okrem toho, rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, orgány neposlali parlamentu aktualizáciu strednodobej fiškálnej stratégie v stanovenej lehote, t. j. do augusta, čím oslabil jeho usmerňovaciu úlohu. Orgány ďalej, rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, nedodržiavali požiadavku podpísať vyhlásenie, že rozpočet na rok 2019 a fiškálna stratégia sú v súlade s rozpočtovými pravidlami a so zásadami fiškálnej zodpovednosti.
- (9) Dodržiavanie daňových predpisov zostáva na nízkej úrovni. Pokiaľ ide o daň z pridanej hodnoty, rozdiel medzi teoreticky očakávanými a skutočne vybranými príjmami stále zostáva veľmi vysoký. Rozsiahla neformálna ekonomika predstavuje ďalšiu výzvu pre dodržiavanie daňových predpisov, zatiaľ čo vysoká miera nevykazovanej práce oberá štátny rozpočet o značné zdroje. Okrem toho prevládajú platby v hotovosti, čím sa uľahčujú daňové úniky. Rumunsko dosiahlo v uplynulom roku obmedzený pokrok pri plnení opakovaného odporúčania, aby posilnilo dodržiavanie daňových predpisov a výber daní. Zavádzanie elektronických registračných pokladníc napojených na IT systém daňovej správy prebieha dosť pomaly. Daňová správa podniká kroky na vytvorenie systému hodnotenia rizík na kontrolu daňovníkov.
- (10) Po niekoľkých rokoch úsilia o konsolidáciu finančného sektora sa finančná stabilita v roku 2018 ocitla pod tlakom vzhľadom na súbor vládnych a parlamentných legislatívnych iniciatív. Daň z majetku bánk, ktorú koncom decembra 2018 zaviedla vláda formou mimoriadneho nariadenia bez posúdenia vplyvu či konzultácie so zainteresovanými stranami, vyvolala množstvo vážnych obáv týkajúcich sa jej negatívneho vplyvu na prudenciálnu situáciu bánk, vykonávanie menovej politiky a v konečnom dôsledku na investície a hospodársky rast. Spôsob jej zavedenia a jej ustanovenia mali významný nepriaznivý vplyv na výmenný kurz, schopnosť vlády požičať si na trhu a v konečnom dôsledku aj na to, ako zainteresované strany vnímajú operačné riziká. Niektoré sporné aspekty dane sa síce v marci 2019 zmenili, no tieto zmeny boli opäť prijaté formou mimoriadneho nariadenia vlády a bez posúdenia vplyvu. Najproblematickejšie aspekty dane z celkového majetku bánk sa vypustili. Podľa

⁽¹⁰⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2019/1002 zo 14. júna 2019, ktorým sa stanovuje, že Rumunsko neprijalo účinné opatrenia v reakcii na odporúčanie Rady zo 4. decembra 2018 (Ú. v. EÚ L 163, 20.6.2019, s. 62).

⁽¹¹⁾ Odporúčanie Rady zo 14. júna 2019 s cieľom napraviť značnú zistenú odchýlku od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu v Rumunsku (Ú. v. EÚ C 210, 21.6.2019, s. 1).

novej formulácie však daň môže narušiť úverové stimuly, čo by mohlo viesť k nesprávnemu prerozdeleniu úverov v hospodárstve. Mali by sa posúdiť potenciálne dôsledky týchto zmien na transmisiiu menovej politiky. Niekoľko legislatívnych iniciatív, ktoré parlament prijal na konci roka 2018, hoci ich ústavný súd v marci 2019 vyhlásil za protiústavné, vytvára dodatočný tlak na bankový sektor a posilňuje celkové pocitovanie právneho rámca ako nepredvídateľného. Na základe skúseností z minulosti možno predpokladať, že by zákonodarný orgán mohol tieto iniciatívy opäť predložiť.

- (11) Nový zákon o dôchodkoch, ktorý parlament prijal v decembri 2018, pravdepodobne predstavuje riziko pre udržateľnosť verejných financií. Dôchodkový bod, t. j. hlavný parameter použitý na indexáciu dôchodkov, sa má v septembri 2019 zvýšiť o 15 % a v septembri 2020 o 40 %. Zákonom o dôchodkoch by sa zmenilo niekoľko parametrov, ktoré sa používajú na výpočet dôchodkových dávok. Predovšetkým sa má zvýšiť hodnota dôchodkového bodu, keďže faktor indexácie existujúcich dôchodkov by sa už nepribližoval k cenám, ale namiesto toho by bol trvalo zložený z miezd a cien. Okrem toho sa skráti obdobie prispievania, ktoré sa používa na výpočet dôchodku osoby, čo povedie k vyšším dôchodkovým výdavkom na nové dôchodky. Zrušenie korekčného indexu pre nové dôchodky (ktorý čiastočne viazal prvý dôchodok na mzdy) však zmierni celkové zvýšenie výdavkov na dôchodky spôsobené ostatnými parametrami. Niektoré štrukturálne problémy, ktoré ovplyvňujú primeranosť dôchodkov, zostávajú nevyriešené. Skutočný priemerný vek odchodu do dôchodku sa približuje priemeru Únie, ale nie je rovnaký u žien a mužov. V spojení s kratšími obdobiami prispievania v prípade žien to vedie k značnému rodovému rozdielu vo výške dôchodkov.
- (12) Reforma dôchodkového systému zavedená v roku 2008 sa postupne zrušila. Po opakovanom odklade plánovaných zvýšení príspevkov do dôchodkových fondov druhého piliera, ktoré mali do roku 2016 dosiahnuť 6 % hrubej mzdy, sa príspevky od roku 2018 znížili na 3,75 % hrubej mzdy. Dôchodkové fondy druhého piliera boli ďalej oslabené súborom opatrení, ktoré prijala vláda formou mimoriadneho nariadenia na konci roka 2018. Stanovilo sa, že po minimálne päťročnom období prispievania sa príspevky do týchto fondov stávajú dobrovoľnými. Minimálne kapitálové požiadavky na spoločnosti spravujúce dôchodkové fondy druhého piliera sa výrazne zvýšili, čo vyvolalo riziko odchodu spoločností spravujúcich fondy z rumunského trhu. Výrazne sa pritom znížili správne poplatky účtované z hrubých príspevkov, čo môže ovplyvniť finančné výsledky spoločností spravujúcich fondy a zvýšiť pravdepodobnosť odchodu z trhu. Mohlo by to mať negatívny vplyv na rozvoj miestneho kapitálového trhu a skupiny inštitucionálnych investorov a zároveň pripraviť hospodárstvo o veľmi potrebný zdroj dlhodobých investícií. Oslabenie alebo zrušenie druhého piliera bude mať navyše za následok menej diverzifikovaný dôchodkový príjem a vystaví dôchodky väčším politickým a demografickým rizikám. V marci 2019 vláda formou mimoriadneho nariadenia zachovala nové minimálne kapitálové požiadavky na spoločnosti spravujúce fondy, ale lehotu na zaplatenie celého dodatočného kapitálu odložila na december 2019. V máji 2019 vláda výrazne znížila minimálne kapitálové požiadavky na spoločnosti spravujúce dôchodkové fondy, čím sa čiastočne vykompenzovalo zvýšenie, o ktorom rozhodla v decembri 2018. Ostatné ustanovenia v mimoriadnom nariadení z decembra 2018, ktoré ohrozujú životaschopnosť dôchodkových fondov druhého piliera, zmenené neboli.
- (13) Výzvy spojené s kvalitou a inkluzívnosťou systému vzdelávania a odbornej prípravy majú negatívny vplyv na potenciál inkluzívneho rastu Rumunska. Výdavky na školstvo napriek zvýšeniu rozpočtu na rok 2019 dosahujú stále jednu z najnižších úrovní v Únii, najmä na stupňoch vzdelávania, ktoré sú kľúčové z hľadiska prevencie predčasného ukončenia školskej dochádzky (ktoré dosahuje stále vysokú úroveň), z hľadiska zabezpečenia rovnakých príležitostí a riešenia nerovností v neskorších fázach života. Účasť na kvalitnom vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve je stále pod priemerom Únie, čiastočne aj z dôvodu nedostatku zariadení. Toto má dôsledky na účasť žien na trhu práce, ako aj včasné získavanie zručností. Modernizácia siete škôl a optimalizácia so zámerom reagovať na demografický vývoj zaostávajú, pričom 10 % škôl je preplnených a 58 % škôl má nadmernú kapacitu. Získavanie základných a digitálnych zručností sprevádzajú značné problémy. Schopnosť učiteľov uplatňovať prístup zameraný na žiaka nie je dostatočne rozvinutá. Rozdiely medzi mestom a vidiekom pretrvávajú a zraniteľné skupiny vrátane Rómov majú naďalej obmedzený prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu.

- (14) Trh práce sa nachádza pod rastúcim tlakom, keďže miera nezamestnanosti je veľmi nízka (4,2 % v roku 2018), zatiaľ čo množstvo pracovných síl klesá a stále pretrvávajú nedostatok zručností. Nízka je miera ekonomickej aktivity žien, najmä mladých žien a žien v strednom veku. Dôvodom sú najmä osobné a rodinné povinnosti a nízka účasť detí vo veku od 0 do 3 rokov na formálnej starostlivosti o deti. Aktívne politiky trhu práce poskytujú len obmedzenú odozvu na potreby trhu práce, pričom opatrenia sa zameriavali skôr na finančné stimuly než na individuálne prispôbené a komplexné prístupy. Oneskorenie plánovanej reformy verejných služieb zamestnanosti predstavuje naďalej značnú prekážku pre modernizáciu poskytovania služieb pre zamestnávateľov a nezamestnaných. Zvyšovanie úrovne zručností a poskytovanie integrovaných služieb je takisto slabé. Zručnosti sa nevyvíjajú v súlade s potrebami rozvíjajúcich sa hospodárskych odvetví, pričom 81 % zamestnávateľov má pri obsadzovaní voľných pracovných miest ťažkosti. Kým sektor IKT rastie, počet Rumunov vo veku 20 – 29 rokov s vysokoškolským vzdelaním v oblasti vedy, techniky, inžinierstva alebo matematiky sa v rokoch 2014 až 2016 znížil. V súčasnosti neexistuje hodnotenie potrieb zručností na globálnej úrovni alebo na úrovni jednotlivých odvetví a doteraz sa v oblasti zručností nevyužíva prognostika, čo bráni adaptácii systému vzdelávania a odbornej prípravy na potreby trhu práce. Začalo sa zavádzanie duálneho odborného vzdelávania a prípravy s cieľom riešiť nedostatok zručností. Študenti a rodičia však odborné vzdelávanie a prípravu stále považujú za druhoradú možnosť a z relatívne nízkej miery zamestnanosti čerstvých absolventov odborného vzdelávania a prípravy vyplýva, že relevantnosť pre trh práce predstavuje problém. Vysokoškolské vzdelávanie nie je dostatočne prispôbené pracovnému trhu. Hoci sa úroveň dosiahnutia terciárneho vzdelania za posledné desaťročie zdvojnásobila, je naďalej nízka.
- (15) Napriek nedávnomu zlepšeniu je chudoba a nerovnosť príjmov naďalej vysoká a regionálne rozdiely sa prehlbujú. Jeden z troch Rumunov je stále ohrozený chudobou a sociálnym vylúčením, pričom sa to viac týka najmä skupín, ako sú deti, Rómovia, osoby so zdravotným postihnutím a starší ľudia. Sociálne služby majú nedostatočnú kvalitu a pokrytie, ako aj nerovnomerné geografické rozloženie, ktoré neodzrkadľuje špecifické potreby komún. Len približne 20 % územnosprávnych celkov prevádzkuje licencované sociálne služby. Služby sa zvyčajne sústreďujú okolo bohatších alebo mestských oblastí, pričom potreby sú naliehavejšie v chudobnejších, vidieckych oblastiach a regiónoch. Obmedzená integrácia služieb v oblasti zamestnania, vzdelávania, zdravotníctva a sociálnej starostlivosti neumožňuje udržateľné začlenenie rôznych znevýhodnených skupín. Podpora nezávislého spôsobu života osôb so zdravotným postihnutím a ich prístupu k zamestnaniu je limitovaná. Situácia rómskej komunity sa veľmi nezlepšila. Miera deprivácie v oblasti bývania je najvyššia v Únii a škodí sociálnemu začleneniu. Politiky bývania sa realizujú decentralizovane bez strategického rámca a chudobné komunity často nemajú dostatok finančných prostriedkov. Sociálny referenčný index, ktorý sa používa ako základ väčšiny sociálnych dávok, nebol aktualizovaný od roku 2008 a jeho hodnota sa vo vzťahu k minimálnej mzde výrazne znížila. V dôsledku toho sa miera chudoby u ľudí s nízkou a veľmi nízkou intenzitou práce od roku 2010 zvýšila o polovicu. Neprimerané je aj sociálne zabezpečenie atypických pracovníkov. Jeden z troch atypických pracovníkov je vystavený riziku závažnej materiálnej deprivácie. Nádenníci a sezónni pracovníci nemajú formálny prístup k právam sociálneho zabezpečenia, ktoré zahŕňajú nezamestnanosť, materskú dovolenku, nehody a pracovné úrazy. Implementácia reformy minimálneho inkluzívneho príjmu, ktorá sa začala v roku 2016 a ktorá by zvýšila pokrytie a primeranosť sociálnej pomoci, bola odložená do roku 2021.
- (16) Sociálny dialóg sa vyznačuje nízkym rozsahom pôsobnosti kolektívnej zmluvy, a to najmä na odvetvovej úrovni, čiastočne z dôvodu súčasného zariadenia odvetví. Orgány iniciovali plány na revíziu definície hospodárskych odvetví, ale dohoda sa zatiaľ nedosiahla. Okrem rámca kolektívneho vyjednávania nedochádza k včasnému a zmysluplnému zapojeniu sociálnych partnerov do politických otázok a reforiem. Sociálny dialóg sa väčšinou uskutočňuje formálne, v rámci Hospodárskej a sociálnej rady a vo výboroch pre sociálny dialóg. Napriek ustálenému rámcu dialógu a konzultácií sa však stabilita a úloha týchto inštitúcií v minulom roku oslabila.
- (17) Po rokoch mierneho rastu miezd zažíva Rumunsko jednu z najvyšších mier rastu miezd v Únii. Dopomohli k tomu vládne opatrenia na zvýšenie minimálnych miezd a miezd vo verejnom sektore, rekordne nízka miera nezamestnanosti a štrukturálny nedostatok pracovnej sily. Minimálna mzda sa naďalej stanovuje nesystematicky, bez objektívneho mechanizmu. Viacnásobné zvyšovanie v priebehu rokov viedlo k tomu, že jeden z troch zamestnancov v roku 2017 dostával minimálnu mzdu, čo je takmer štyrikrát toľko ako v roku 2011.
- (18) Systém zdravotnej starostlivosti čelí mnohým výzvam. Nízka miera financovania, neefektívne využívanie verejných zdrojov a nedostatočné reformy obmedzujú efektivitu systému zdravotnej starostlivosti. Výsledkom pretrvávajúcej emigrácie je značný nedostatok lekárov a zdravotných sestier. Infraštruktúra zdravotnej starostlivosti a prevaha neformálnych platieb predstavujú aj naďalej zdroj obáv. Ľudia na vidieku a zraniteľné skupiny majú obmedzený prístup k službám zdravotnej starostlivosti. Tieto faktory sa následne negatívne prejavujú na zdravotnom stave ľudí, ktorý je napriek nedávnomu zlepšeniu stále pod priemerom Únie. Nesmierne potrebné zlepšenie komunitnej

starostlivosti mešká. Pilotný projekt zriadenia centier komunitnej starostlivosti sa začal s oneskorením, čo ovplyvnilo zavádzanie integrovaných služieb starostlivosti. Odvetvie dlhodobej starostlivosti nedokáže reagovať na rýchle starnutie populácie. Existuje veľmi málo poskytovateľov služieb domácej a dennej starostlivosti a tieto služby sa vyskytujú najmä v oblastiach s vyšším príjmom. Pokrytie dlhodobej starostlivosti a verejné výdavky na ňu patria k najnižším v Únii a slabý je aj prístup k dlhodobej starostlivosti, rehabilitácii či paliatívnej starostlivosti.

- (19) Rumunské vyhliadky na rast obmedzuje stále slabá kvalita infraštruktúry, a to aj v odvetviach dopravy, energetiky, odpadového hospodárstva a odpadových vôd. Napriek významným verejným investíciám po vstupe Rumunska do Únie je jeho fyzická infraštruktúra stále nedostatočne rozvinutá. Veľmi slabý je celkový stav a aj spoľahlivosť cestných a železničných sietí. Infraštruktúra nestíha držať krok s dopravným dopytom, ktorý vytvára rozvíjajúce sa hospodárstvo. Cestná sieť patrí k najmenej rozvinutým v Únii a reforma železničného sektora zaostáva. Za posledných päť rokov došlo k výraznému nárastu emisií skleníkových plynov z cestnej dopravy. Výrazne nedostatočné investície do údržby navyše spôsobili zníženie rýchlosti vlakov a ovplyvnili dodacie lehoty nákladnej železničnej prepravy. Mestská doprava trpí chronickým nedostatkom financií, slabou organizáciou odvetvia a nízkou administratívnou kapacitou miestnych poskytovateľov. Nedostatky okrem toho naďalej vykazujú oblasti energetiky, odpadového hospodárstva, infraštruktúry vodného hospodárstva a odpadových vôd a prepojenia energetických sietí. Systém odpadového hospodárstva sa aj naďalej vyznačuje veľmi nízkou mierou recyklácie komunálneho odpadu a vysokou mierou výskytu skládok. Naďalej pretrvávajú problémy, pokiaľ ide o dosiahnutie cieľa v oblasti energetickej efektívnosti, a zlepšiť treba najmä zvyšovanie energetickej účinnosti budov, ktoré dosť zaostáva.
- (20) Celková inovačná schopnosť Rumunska je stále nízka a jeho konkurencieschopnosť v budúcnosti ohrozujú veľké rozdiely v produktivite a inováciách medzi domácimi podnikmi a firmami v rukách zahraničných majiteľov. Investície Rumunska do výskumu a vývoja sú najnižšie v Únii (0,5 % HDP) a verejné výdavky na výskum a vývoj sa ešte znížili z 0,32 % HDP v roku 2011 na 0,21 % HDP v roku 2017, čo bráni akémukoľvek budovaniu kapacít. Kvalita verejnej vedeckej základne je tak stále veľmi nízka a prepojenie medzi vedou a podnikmi nie je dostatočne rozvinuté. Keďže počet absolventov terciárneho vzdelávania v oblasti vedy, techniky, inžinierstva a matematiky ďalej klesá, pre inovačný potenciál rumunského hospodárstva veľkú výzvu predstavuje nedostatok zručností. Pre zlepšenie schopnosti Rumunska inovovať a konkurovať je kľúčovou digitalizácia. Rumunsko dosahuje slabé výsledky v mnohých zložkách digitálneho hospodárstva a sociálneho indexu vrátane digitálnych verejných služieb, digitálnych zručností obyvateľstva ako celku a digitalizácie podnikov.
- (21) Rumunsko dosiahlo obmedzený pokrok pri plnení odporúčania týkajúceho sa posilnenia prioritizácie a prípravy projektov vo verejných investíciách. Ministerstvo financií je zodpovedné za prípravu prioritného zoznamu verejných investičných projektov nad 100 miliónov RON (21 miliónov EUR) a monitorovanie ich realizácie, ale projekty riadia príslušné ministerstvá. Zoznam prioritných projektov v súčasnosti obsahuje 136 projektov, najmä v oblasti dopravy. Väčšina týchto prioritných projektov by mohla byť spolufinancovaná z finančných prostriedkov Únie. Čerpanie fondov Únie brzdia faktory ako obmedzená administratívna kapacita na prípravu, stanovenie priorít a realizáciu veľkých investičných projektov. Hoci sa nedávno začali pripravovať veľké projekty v oblasti infraštruktúry, z ktorých niektoré už aj boli poslané Európskej komisii na schválenie, stále chýbajú niektoré dôležité projekty, ako napríklad diaľnica Sibiu – Pitești (prepojenie s koridormi TEN-T medzi Rýnom a Dunajom a medzi Orientom a východným Stredozemím), a realizácia projektov vo všeobecnosti stále mešká. Okrem toho, čerpanie finančných prostriedkov Únie sa doteraz zabezpečovalo projektmi pripravenými na predchádzajúce programové obdobie, zatiaľ čo balík nových projektov na aktuálne obdobie ešte nie je celkom úplný.
- (22) Efektívne verejné obstarávanie je kľúčom k dosiahnutiu dôležitých politických cieľov v Rumunsku, ku ktorým patria efektívne verejné výdavky, modernizácia verejnej správy a podpora inovácií, udržateľného a inkluzívneho rastu. V plnení špecifického odporúčania, aby krajina zlepšila transparentnosť verejného obstarávania, dosiahlo Rumunsko minimálny pokrok. Efektivita verejného obstarávania je naďalej problematická, a ide pritom o nezvratnosť určitých opatrení, najmä o zefektívnenie kontroly *ex ante*. V národnej stratégii verejného obstarávania sa kladie dôraz na význam jednotnej kontroly *ex ante*, ktorú vykonáva Národná agentúra pre verejné obstarávanie. Opakujujúce sa legislatívne iniciatívy môžu ohroziť splnenie cieľov stratégie. Predvídateľnosť a stabilita právnych predpisov v oblasti verejného obstarávania sú naďalej dôležitými výzvami a národná stratégia verejného obstarávania nie je plne implementovaná.

- (23) Spôsoby výkonu verejnej politiky sú čoraz menej predvídateľné, čím sa vytvára tlak na podnikateľské prostredie. Nedávnym príkladom je prijatie mimoriadneho vládneho nariadenia, ktoré obsahuje súbor ďalekosiahlych opatrení s vplyvom na fungovanie bankového sektora, správcov dôchodkových fondov druhého piliera a energetické a telekomunikačné spoločnosti, a to bez konzultácie so zainteresovanými stranami či posúdenia vplyvu. Posúdenia regulačného vplyvu sú naďalej formalitou, pričom ich kvalita a skutočné využitie sa v jednotlivých odvetviach značne rôznia. Kontrola kvality posúdení regulačného vplyvu a návrhov politických opatrení je dosť obmedzená. Neexistuje udržateľný mechanizmus monitorovania politiky s transparentným systémom podávania správ a hodnoteniami *ex post*. Dôležité legislatívne iniciatívy sa často oznamujú tesne pred prijatím. Zapojenie zainteresovaných strán do návrhu a uskutočňovania reforiem je slabé a len zriedkavo prebieha skutočný dialóg, a to napriek tomu, že inštitucionálne štruktúry na takýto dialóg sú k dispozícii. Ťažkopádne administratívne postupy postihujú najmä malé a stredné podniky. Napríklad zatažujúce administratívne postupy pri zakladaní podnikov, ako aj regulačné požiadavky kladené na poskytovateľov služieb vrátane regulovaných povolaní bránia ďalšiemu rozvoju trhu. Prijatie príslušných právnych predpisov v oblasti riadenia ľudských zdrojov vo verejnej správe stále mešká. Vysoká fragmentácia zodpovednosti a zdrojov ovplyvňuje, najmä na miestnej úrovni, konzistentnosť a dostupnosť poskytovaných verejných služieb. Celostátne a regionálne stratégie pre jednotlivé verejné služby sa nepremietajú verne do integrovaných opatrení na regionálnej a miestnej úrovni. Financovanie verejných služieb je v jednotlivých častiach krajiny nerovnomerné a často nezodpovedá miestnym potrebám. Prehliadajú sa také faktory, ako napríklad jednotný strategický prístup podľa druhu služieb, existujúce medzery a potreby rozvíjať nové služby. Príjmy miestnych orgánov nie sú dostatočne stabilné a predvídateľné. Prijalo sa málo opatrení na zlepšenie rovnováhy medzi úlohami, ktoré sa majú decentralizovať, a pridelovaním finančných prostriedkov, ktoré miestnym orgánom umožňujú poskytovať kvalitné služby. Na zvýšenie administratívnej kapacity na miestnej úrovni sú potrebné ďalšie opatrenia.
- (24) Štátom vlastnené podniky majú kľúčový význam pre sektory kritickej infraštruktúry, napríklad pre energetiku a železničnú dopravu. Ich hospodárska a finančná výkonnosť sa v dôsledku priaznivého makroekonomického prostredia v poslednom čase zlepšila. Transparentnosť a zverejňovanie finančných a prevádzkových výsledkov sa však nezlepšili a pravidlá správy a riadenia spoločnosti sa naďalej uplatňujú zriedkakedy. Ako konkrétne príklady možno spomenúť opakované vymenúvanie dočasných správnych rád, odchýlky od ducha zákona a nepoužívanie zákonom ustanovených donucovacích nástrojov v prípade spoločností, ktoré nedodržiavajú predpisy. Riziko, že právne predpisy o štátnych podnikoch sa výrazne oslabia, nie je zažehnané. Výsledkom je zvrátenie pokroku dosiahnutého v nadväznosti na odporúčania pre jednotlivé krajiny z rokov 2015 a 2016. V dôsledku toho sa zhoršujú kľúčové podmienky na podporu efektívneho využívania verejných zdrojov a vzniká priestor pre deformované investičné rozhodnutia. Prevod vlastníctva viacerých väčších štátom vlastnených podnikov na nový štátny rozvojový a investičný fond si bude vyžadovať dôsledné uplatňovanie prísnych pravidiel správy a riadenia, čo platí tak pre fond, ako aj pre spoločnosti v jeho portfóliu.
- (25) Vývoj počas uplynulého roka vyvolal obavy o dodržiavanie zásady právneho štátu a posilnil predchádzajúce vážne obavy týkajúce sa nezvratnosti a udržateľnosti skoršieho pokroku, ktoré Rumunsko dosiahlo v reformách systému súdnictva a v boji proti rozsiahlej korupcii. Tieto problematické body sú predmetom monitorovania v rámci mechanizmu spolupráce a overovania. V súčasnosti začali platiť novely troch zákonov o justícii, ktoré obsahujú niekoľko opatrení, ktorými sa oslabia právne záruky nezávislosti súdnictva. Tieto zmeny pravdepodobne narušia účinnosť každodennej práce sudcov a prokurátorov, ako aj dôveru verejnosti v súdnictvo. Vyvíja sa tlak na súdne inštitúcie a jednotlivých sudcov, a to aj vytvorením špecializovanej sekcie trestného stíhania pre trestné činy, ktoré údajne spáchali sudcovia. Prebiehajúce kroky na zmenu trestného zákonníka a trestného poriadku by mali negatívny vplyv na účinnosť vyšetrovaní trestných činov a súdnych konaní a zároveň by sa nimi zúžilo chápanie korupcie ako trestného činu. Ďalšie obavy sa týkajú procesov prepúšťania a vymenúvania vyšších sudcov. Z najnovších vyhlásení vyplýva, že opatrenia týkajúce sa reformy systému súdnictva sa možno prehodnotia.
- (26) V rámci mechanizmu spolupráce a overovania Komisia aj naďalej sleduje reformu súdnictva a boj proti korupcii v Rumunsku. Tieto oblasti preto nie sú zahrnuté v odporúčaniach pre jednotlivé krajiny týkajúcich sa Rumunska, ale sú dôležité pre rozvoj pozitívneho sociálno-ekonomického prostredia v krajine.

- (27) Programovanie finančných prostriedkov Únie na roky 2021 – 2027 by mohlo pomôcť riešiť niektoré z nedostatkov identifikovaných v odporúčaní, a to najmä v oblastiach uvedených v prílohe D k správe o krajine na rok 2019. To by Rumunsku umožnilo vo vybraných odvetviach využiť uvedené prostriedky čo najlepšie a pritom zohľadniť aj regionálne rozdiely. Dôležitým predpokladom pre úspech týchto investícií je posilnenie administratívnej kapacity krajiny, pokiaľ ide o riadenie týchto prostriedkov.
- (28) Komisia vykonala v kontexte európskeho semestra na rok 2019 komplexnú analýzu hospodárskej politiky Rumunska, ktorú uverejnila v správe o tejto krajine na rok 2019. Zároveň posúdila konvergenčný program na rok 2019, národný program reforiem na rok 2019 a následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania adresované Rumunsku v predchádzajúcich rokoch. Komisia zohľadnila nielen ich význam pre udržateľnú fiškálnu a sociálno-ekonomickú politiku v Rumunsku, ale aj ich súlad s pravidlami a usmerneniami Únie vzhľadom na potrebu posilniť celkovú správu hospodárskych záležitostí Únie zabezpečením vstupov na úrovni Únie do budúceho vnútroštátneho rozhodovania.
- (29) Rada na základe tohto posúdenia preskúmala konvergenčný program na rok 2019 a jej stanovisko⁽¹²⁾ je zohľadnené najmä v odporúčaní 1.
- (30) Rada na základe hĺbkového preskúmania Komisie a tohto posúdenia preskúmala národný program reforiem na rok 2019 a konvergenčný program na rok 2019. Jej odporúčania podľa článku 6 nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 sú zohľadnené v odporúčaní 1, 2, 3 a 5. Fiškálne politiky uvedené nižšie v odporúčaní 1 prispievajú okrem iného k odstraňovaniu nerovnováh súvisiacich s konkurencieschopnosťou a zahraničnou pozíciou,

TÝMTO ODPORÚČA, aby Rumunsko v rokoch 2019 a 2020 prijalo opatrenia s cieľom:

1. Zabezpečiť súlad s odporúčaním Rady zo 14. júna 2019 s cieľom napraviť značnú odchýlku od postupu úprav smerom k strednodobému rozpočtovému cieľu. Zabezpečiť úplné uplatňovanie fiškálneho rámca. Posilniť daňovú disciplínu a výber daní.
2. Zachovať finančnú stabilitu a odolnosť bankového sektora. Zabezpečiť udržateľnosť verejného dôchodkového systému a dlhodobú životaschopnosť dôchodkových fondov druhého piliera.
3. Zvýšiť kvalitu a inkluzívnosť vzdelávania, najmä v prípade Rómov a iných znevýhodnených skupín. Zlepšiť zručnosti vrátane digitálnych, a to najmä zvýšením relevantnosti odborného vzdelávania a prípravy a vysokoškolského vzdelávania pre trh práce. Zvýšiť pokrytie a kvalitu sociálnych služieb a dokončiť reformu minimálneho inkluzívneho príjmu. Zlepšiť fungovanie sociálneho dialógu. Zabezpečiť, aby sa minimálna mzda stanovovala na základe objektívnych kritérií, v súlade s tvorbou pracovných miest a konkurencieschopnosťou. Zlepšiť prístup k zdravotnej starostlivosti a jej nákladovú efektívnosť, a to aj prostredníctvom posunu k ambulantnej starostlivosti.
4. Zamerať hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na dopravu, a najmä na jej udržateľnosť, na nízkouhlíkovú energiu a energetickú efektívnosť, environmentálnu infraštruktúru a inovácie, berúc ohľad na regionálne rozdiely. Zlepšiť prípravu a prioritizáciu veľkých projektov a zrýchliť ich realizáciu. Zvýšiť efektívnosť verejného obstarávania a zabezpečiť úplnú a udržateľnú realizáciu národnej stratégie verejného obstarávania.
5. Zabezpečiť, aby legislatívne iniciatívy neohrozovali právnu istotu, a to tak, že sa zvýši kvalita a predvídateľnosť rozhodovania, aj vďaka vhodným konzultáciám so zainteresovanými stranami, účinným posúdeniam vplyvu a zjednodušeným administratívnym postupom. Posilniť správu a riadenie štátom vlastných podnikov.

V Bruseli 9. júla 2019

Za Radu
predseda
M. LINTILĂ

⁽¹²⁾ Podľa článku 9 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1466/97.